

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, December' 11kén, 1840.

21. szám

Tartalom: Igaz-e, hogy a' székely nemzet Tatár' künjaitól származott; Erdélyben 12-ik században telepedett meg; 's 13-ik század' első negyedében még nem ismerte a' keresztény vallást? (Nagyajtai Kovács István) 189. l. Könyvismertetés, (13.) 194. l. Az ifju a' szirton, (Tybureczvári) 196. l.

Igaz-e, hogy a' székely nemzet Tatár' künjaitól származott; Erdélyben 12-dik században telepedett meg; 's 13-dik század' első negyedében még nem ismerte a' keresztény vallást?

Benigni József úr — nyugalomra bocsátott hadi titoknok Szebenben — 1833-ban azt állította volt: a' székely nemzet, éppen úgy mint a' szász, gyarmat, 's Erdély' keleti részében levő honába Árpád' fiágából született királyok' uralkodása alatt vándorolt bé*. — De állítása' igazságát bizonyító adatot egyet sem hozott fel; olyant én magam sem ismertem; ellenben igen eleget, mellyel igaztalanságát megmutathatónak láttam. Mutogattam is még azon esztendőben, és végül historiai adatokra támaszkodva nyilván kimondtam, miszerint „azon állítás: hogy a' székely nemzet Erdélybe Árpád nemzette királyok' időszakában bevándorolt telepítvény vagy colonia — nem igaz“**.

Ki másoktól becsültetni kíván, 's a' becsültetést nem csak ohajtja, hanem megérdemelni törekszik is; az egy társalkodási kicsiny körben is gondosan óvakodik valótalanul való gyanánt hirdetni. 'S ha szavait valaki nem igazaknak nyi-

latkoztatja, legottan okokkal védeni el nem mutatja; midőn pedig védhetetlennek látja, legalább ugyanazon kör' tagjai előtt többször ismétleni kétségkívül nem fogja. — Benigni úr nem így cselékedett; mert ámbár én nem egy kis körű társaság' hanem két haza' hallbattára nyilatkoztattam igaztalaunak állítását; annak ótalmlára, nyilatkozatom' czáfolására — hat egész év' elfolytában — tudtomra nyilvánosan még sem kelt.

De mult 1839ik esztendő' utolsó negyedében Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens (Mulattatások Erdély' historiájából) czím alatt egy historiai munkát kezdett havi füzetekben kiadni. Az Iső füzetben, melly tavaly novemberben jelent meg, hazánk' historiáját annak eddigi tudat szerint legrégebb lakóival, az agathyrsokkal nyitá meg, 's mivel azon számos népek' sorában, mellyek Erdélyben agathyrsok után laktak és laknak, a' székely is mellőzhetetlenül előfordul: előre látható lön, miképp a' székely nemzet' eredetéről és e' honban megtelepedése' koráról ismét szólnia kell. Figyelmes levék tehát iránta: valljon ismétlendi-e 1833-ban megezáfolt állítását, 's ha igen, minő adatokat említend, nem mondom annak bébizonyításául, hanem csak támogatásául, mert hogy bébizonyítani képes nem leend, arról tökéletesen meg valék győződve. Figyelmem csak az Unterhaltungen' 2ik és 3ik füzete' megjelentéig maradott függőben.

A' 2ik füzet decemberben került ki sajtó alól;

* Transsilvania, periodische Zeitschrift für Landeskunde. Hermannstadt 1833. 1. Band XVI—XVII l.

** Nemzeti Társalkodó. 1833. 11k félészentendő. Kolozsváron 1833. 199—220., 305—319. l.

's Benigni úr — miután annak 59 és 60dik lapjain a' húnokat Ázsiából China' szomszédságából előbb ki, azután 376-ik év körül Daciába, tehát Erdélybe is béhozá, miután itt alkotott rémítő birodalmok' darabig növekedő hatalmát Attila királyuk alatt 437től 454ig legmagasabb fokra jutottnak, e' király' halála után pedig fiaí' vérárasztó versengései' következtében összeomlottak rajzoló — 6lik lapon ezen megjegyzést tevő:

„Több írók a' mai székelyek' eredetét hunoktól akarják leszármaztatni, kikből, góthok által Erdélyből kiűzetetésök után, egy rész ezen ország' keleti határszéli hegyvidékeiben maradt volna hátra. Gondos nyomozások historiai kútfőkben e' vélekedés' alaptalanságát megmutatták és bizonyítják, hogy a' székelyek' mostani lakhelyeikben megtelepedését sokkal későbbi időszakra, tudniillik a' tizenkettődik századba kell tenni, és hogy ők kunoknak maradékaik, egy népnek, melly Magyarország' és Erdély' historiájában fontos szerepet játszó, és a' mellyről beszédünk' folytatában még gyakrabban leendő szó“*.

* „Mehrere Schriftsteller wollen den Ursprung der heutigen Sekler von den Hunnen herleiten, von welchen, nach ihrer Vertreibung aus Siebenbürgen durch die Gothen ein Theil in den östlichen Gränzgebirgen dieses Landes zurük geblieben seyn soll. Sorgfältige Nachforschungen in den geschichtlichen Quellen haben den Ungrund dieser Meinung dargethan, und beweisen, dass man die Ansiedlung der Sekler in ihren dermaligen Wohnsitzen in einen weit spätern Zeitraum, nämlich in das zwölfte Jahrhundert, versetzen müsse, und dass sie Abkömmlinge der Kumanen seyen, eines Volkes, welches in der Geschichte Ungarns und Siebenbürgens eine bedeutende Rolle spielte, und von welchem in Verfolge unserer Erzählung noch öfters die Rede seyn wird.“ Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens. Von J. H. Benigni von Mildeberg. Erster Band. Hermannstadt 1840 61. l.

'S im itt B. úr megújítá 1833ik évi állítását, még pedig némi világosítással; mert akkor gyarmatnak nevezte ugyan a' székely nemzetet, de mellyik népből szakadtak volna ki azok, kik állítólag e' gyarmatot alapították, nem mondta meg; most meg. Akkor Árpád' fiágából származott magyar királyaink' korába helyezte ugyan a' székely nemzet' Erdélybe bévándorlását, de mindenki tudja, miképp e' királyok a' 11. 12. és 13ik századokon keresztül uralkodtak, 's e' három század közül mellyik' folytatában történt amaz állított bévándorlás, nem határozta meg; most meg. Azonban állítását valamint 1833ban, úgy 1839ben is pusztán, minden bizonyítás nélkül hallatá.

Lényege ezen mostani állításának ezekből áll:

1. A' székelyek' hunoktól származtatásának alaptalansága történeti kútfőkben tett nyomozódásoknál fogva már meg vagy on mutatta.

2. A' székelyek nem hun-, hanem kúnivándékok.

3. Mostani lakhelyeikben — Aranyasszékét ide nem értve* — 12dik században telepedtek meg.

* Székelyeknek Aranyasszékben megtelepedését B. úr is a' 13-ik századba teszi igen helyesen, mint munkájának folyó évi juliushan egyszerre adatott 7. és 8-ik füzetei tanusítják; holott V. István királyról (1270—1272) szoltában így ír: „Für unser Vaterland ist Stephans Regierung vorzüglich durch die Vergrößerung des Gebietes der Sekler merkwürdig geworden. Bis auf dieses Königs Zeiten bestand das Gebiet derselben nur aus den an der Ostgränze des Landes gelegenen, heutigen vier Hauptstühlen Marosch, Csik, Haromszek und Udvarhely. Stephan verlieh den Seklern, wie uns eine Bestätigungsurkunde seines Sohnes und Nachfolgers vom Jahre 1289 lehrt, den mitten im Lande gelegenen Aranyoscher Stuhl, welcher bis dahin einen Theil des Thordaer Komitats gebildet, und wahrscheinlich bei dem Einfalle der Mongolen den grössten Theil seiner Grundbesitzer und Einwohner verloren hatte.“ — Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens. Zweiter Band Hermannstadt 1840 28. l.

Az 1ső pontra nézve ennyit mondok: Benigni úr ama' nyomozódásokat, mellyekről beszél, 's mellyekből a' székelyek' hunoktól származtatásának alaptalansága, vélekedése szerint, kitetsző, maga nem tette; mert munkája' előszavaiban tisztán megvallja, miképp annak kidolgozásában mások' vizsgálódásait használandja fel, 's ez mindenütt eléggé is látszik. Mások által tétettek tehát azok és olyanok, mellyek sajgó útján világ elébe bocsátvák; ezek pedig úgy hiszem előttem sem ismeretlenek. Innen bátor vagyok azt nyilatkoztatni: hogy a' székely nemzet hunoktól származtatásának alaptalanságát valaki valaha megmutatta, az az, bébizonyította volna — nem igaz. Ez ugyan így pusztá czáfolat; de B. úr' ellenében gondolom mégis elegendő; mert lám az ő állítása is csak pusztá. Azonban mivel historiai értekezésimben olyat erősíteni nem szoktam, mit szükség' esetében adatokkal is bizonyítani képes ne lennék; ime nyilván kijelentem: tessék Benigni urnak megmondania, kiknek nyomozásait kelljen értenünk idézett soraiban? Tessék, mint alapos történetíróhoz illik, megneveznie a' munkákat és azok' apjait, hol ama' nyomozódások foglalvák, 's mi helyt ezeket megteendi, én legottan kötelességemnek ismerendem fennebbi nyilatkozatom' hébizonyításához fogni, 's az olvasó közönség át fogja aztán látni, ha most még kételkednék iránta, mellyikünknek van igaza.

A' 2. és 3dik pont' foglalatja bővebben és világosabban adatván elő az Unterhaltungen' 3ik füzetében, olvasómat mindeneknek előtte ahhoz vezetem.

Az folyó 1840-ik esztendő' januariusában adatott ki, és 116—127-ik lapjain Kálmán, II. István és II. Béla királyok' kora' rajzát nyújtja; hol B. úr elbeszélvén előbb, mit tett és miként uralkodott az első 1095—1114-ig; a' második 1114—1131-ig; a' harmadik, vagy inkább az ő vaksága 's tehetetlensége miatt, ne-

je Helena 1131—1141-ig; végre imígy szól szokása szerint ismét minden bizonyító adatokat mellőzve:

„Kálmán', II. István' és II. Béla' uralkodásaik alatt hallgatnak merőben az egykoru történetírók Erdély' belső 's tulajdon történeteiről. Egy a' jövődő időre nézve fontos factum, újabb írók' alapos vizsgálódásai szerint, még is e' korszakba esik, tudniillik a' székelyek' megtelepedése mostani lakhelyeikben az ország' keleti határszélén, egy akkor embertől üres pusztaságon, melly mai napon a' népdus és szorgalmasan megművelt Maros, Csík, Három- és Udvarhelyszékeket alakítja. Ezen bévándorlás' és elfoglalás' idejét alkalmasint II. István' uralkodása alá, és pedig az 1124. vagy 1125-dik évekre tehetni. Tatár, egy kún vezér, miután petsenegek' társaságában Komnenus János görög császár ellen szerencsétlenül csatázott, és kénytelenítetett eddigi lakhelyeit elhagyni, néptörzsokével (tribus) együtt Magyarországra vonula, hol kész elfogadtatásra talála. A' kúnok' egy része **hihetőleg** (= **valószínűleg**, **wahrscheinlich**) Erdélyben marada hátra, hogy az ország' keleti határszélén levő pusztá tájakban letelepedjék. A' magyar birodalom előtt ezen új vendégeknek ama' tájakban szükségesképpen felette kedveseknek kellett lenniök, minthogy megtelepedésök által a' szomszéd tartományok ellen egy új előfalat képeztek, és a' vad népcsordáknak, mellyek azokban laktak, birodalom' határiba hérobanását akadályozták. Törzsokeikhez (tribusaikhoz) képest az ujonnan elfoglalt helyek' birtokát felosztották maguk között, és még hosszabb időig régi népszokásuk szerint éltek. A' keresztény vallást megtelepedésökkor még nem ismerték, mert szinte egy századdal későbbben Robert esztergami érsektől még ar-

ra tanítókat kívántak, és ezen idő körül is jelennek meg ők először a magyar historiában úgy mint külön, sajátos szokások szerint kormányzott, 's egy tulajdon főnök alatt egyesült néptörzsök.“ *

* Während der Regierungen Colomanns, Stephan II und Bela II schweigen die gleichzeitigen Geschichtschreiber ganz von den innern und eigenthümlichen Begebenheiten Siebenbürgens. Ein für die Folgezeit wichtiges Faktum fällt jedoch, nach den gründlichen Untersuchungen neuerer Schriftsteller, in diese Periode, nämlich die Ansiedlung der Sekler in ihren dermaligen Wohnplätzen an der Ostgränze des Landes, damals eine menschenleere Wüste, welche heut zu Tage die volkreichen und fleissig angebauten Stühle Maros, Csik, Háromszék und Udvarhely bildet. — Die Zeit dieser Einwanderung und Okkupation lässt sich füglich unter Stephan II Regierung, und zwar in die Jahre 1124 oder 1125 setzen. Tatar, ein komanischer Anführer, zog, nach dem er in Gesellschaft der Petschenegen gegen den griechischen Kaiser Johann Komnen unglücklich gekämpft, und genöthigt worden, seine bisherigen Wohnplätze zu verlassen, mit seinem Stamme nach Ungarn, wo er willige Aufnahme fand. Ein Theil der Komänen blieb **wahrscheinlich** in Siebenbürgen zurück, um sich in den wüsten Gegenden an der Ostgränze des Landes nieder zu lassen. Dem ungarischen Reiche mussten diese neuen Gäste in jenen Gegenden nothwendig höchst willkommen seyn, da sie durch ihre Ansiedlung eine neue Vormauer gegen die Nachbarprovinzen bildeten, und den wilden Horden, welche in denselben hausten, den Einbruch in die Gränzen des Reiches wehrten. Nach ihren Stämmen theilten sie den Besitz der neuen Niederlassungen unter sich, und lebten noch längere Zeit nach ihrer alten Volkssitte. Das Christenthum kannten sie zur Zeit ihrer Ansiedlung noch nicht, denn noch beinahe ein Jahrhundert später verlangten sie Lehrer desselben vom Graner Erzbischofe Robert, und um diese Zeit erscheinen sie auch zuerst in der ungarischen Geschichte, als ein eigener, nach eigenthümlichen Gewohnheiten regierter und unter einem eignen Operhaupte vereinigter Volksstamm.“ — Unterhaltungen aus der Geschichte Siebenbürgens. Erst. B. 126. 127. I.

Ezek B. úr' szavai' a' januariusi füzetben, 's valóban szánakozó mosolygásra kényszerítő szavak. Egy sajtó szerű tanítmányt akar bennök a' székely nemzet' eredetéről és meglepedéséről felállítani B. úr, 's miután azt nagy ügygyel hajjal össze alkotta: későbbben egyetlen egy szavával önnön maga költemények' és mesék' sorába dobja.

Azt beszéli: Kálmán, II. István és II. Béla királyok' idejében — 1095-től 1141-ig — élt írók Erdély' akkori történeteiről merőben hallgatnak; e' vallomás' olvasása után kísértetbe jövünk hinni, hogy hazánk' azon időszakáról tán semmit sem is beszélend, de csak hamar ellenkezőt tapasztalunk; mert igen is beszél, még pedig bámulatos dolgokat. Erdély' keleti része, úgy mond, az említett három király' országlása' folytában sokáig pusztá volt. Azon ropant kiterjedésű földön, hol jelenleg Udvarhely, Bardocz, Miklósvár, Sepsi, Orbai, Kézdi, Kászton, Csik, Gyergyó 's Maros székely székek feküsznek, és a' hol olly sok népes faluk léteznek — egyetlen egy ember sem lakott!! — damals eine menschenleere Wüste!! — De II. István alatt, ki 1114-től 1131-ig uralkodott, nagy változás történt ottan. Egy Tatar nevű kún vezér tribusabeli kúnjaival együtt, valahol a' magyar birodalom' határain kívül volt laktanyájából kiköltözni kénytelenítettvén, 1124 vagy 1125-ben felkerekedett, Magyarországba vándorolt, ott szívesen fogadtatott és meglepedett. Vándorlása közben kúnjai' egy része töle elválván, Erdélyben maradt, itt az ország' keleti határszélén meglepedett, 's abból lett a' mai székely nemzet!! Illyenképpen beszéli B. úr a' székelyek' eredetét és meglepedésök' korát.

De ereszkedjünk kissé szóba vele; tegyük néhány kérdést neki, 's kérdjük legelőbb is tőle: ugyan honnan mondja mindezeket? Erre — ha munkájába tekintünk — feleletül azt leljük: újabb írók' vizsgálatiból. — Jól van. — Kérdjük

most tovább: kik tehát azok az irók; miket foglalnak magukban azok' vizsgálatai? 'S már ezekre munkájában semmi feleletet sem kapunk, mi valóban csudálatos; mert hiszen fennebb önön maga vallá, miképp honunkról 1095-től 1141-ig egykoru irók semmit sem jegyeztek fel; még is egy rakás eseményt mesélt róla; 's itt, hol ismét önmaga több irók' és vizsgálatok' létéről teszen vallomást, még pedig olyan vizsgálatokéről, mellyeken egy egész nemzet' eredetét és megtelepedése' korát kívánja alapítani, 's mellyekkel minden' értelmes olvasó kívánna megismerkedni, itt a' méltó joggal várt feleletül semmit sem szól. Azonban ne sokat aggódjunk miatta. B. úr ama' vizsgálatokból kétségkívül azt válogatta, emelte ki, mi előtte legbizonyosabb, legalaposabbnak látszott, 's midőn a' székely nemzetet 12-dik századbeli kún telepedésnek hirdeté, akkor nem egyebet cselekvék, hanem azon vizsgálatok' essentiáját adá elő. Intézzük tehát még e' kérdést hozzája: igaz-e, hogy a' 12-dik század' első negyedében Erdély' keleti részében egyetlen egy emberi lélek sem lakott, míg a' Tatár vezértől elmaradt kúnok ottan 1124 vagy 1125-ben meg nem szállottak, 's hogy a' székely nemzet ezen kúnok' maradéka volna? És erre azt feleli: **meg lehet hogy igaz — wahrscheinlich.** Hogyan! Az egész beszéd tehát nem való? 'S még amaz újabb irók' alaposoknak keresztelgetett 's annyiszor és olly fenyeen pengtetett nyomozásaik és vizsgálataik szerint sem való? — Nem, feleli B. úr munkájában, nem való, hanem legfennebb is csak **valószínű — wahrscheinlich.** — „Ein Theil der Komanen **blieb wahrscheinlich** in Siebenbürgen zurük, um sich in den wüsten Gegenden an der Ostgränze des Landes niederzulassen.“ — 'S im ezen egy **wahrscheinlich** szavával egész, székely nemzetet kúnoktól származtató, 's 12 századba telepítő tanítmányát ön-

nön maga költemények közé veti; mert olly elbeszélés, melly az elbeszélő' tulajdon vallomása szerint is csak lehető — valószínű — **wahrscheinlich**, a' költemények, poétai művek között foglalhat helyet, historiaiak között nem. Historiairónak mellőzhetetlen kötelessége mindig csak igazat, valót beszélni; mi nem igaz, nem való, az a' historia' lapjairól ki van zárva; 's ha a' történetírás' szabályait vagy nem tudó, vagy gázló kontár' irók által oda helyezettnek is, hitelre nem számolhatnak. 'S ugyan miképpen remélheti B. úr is, hogy olvasói valóban higgyék azt, mit annak maga sem hiszen?

Csak az eddig mondottakból is, úgy gondolom, minden elfogulatlan és részre hajlatlan olvasó által látta, miképpen azon tanítmány, hogy a' székely nemzet Tatár' tribusabeli kúnoktól származnék, 's hazánk' keleti részében fekvő mostani lakhelyeiben 1124-ben vagy 1125-ben telepedett volna meg, koránt sem hitelt érdemlő historiai igazság, hanem inkább költemény; 's így az, ama' kún származtatásból vont következtetés is, hogy a' székelyek a' keresztény vallást 1227 körül még nem ismerték. Azért ha e' tanítmány csupán literariai mezőn, és minden más következtetések nélkül hallatnék, róla többet nem is szólanék; de a' dolog más-képpen áll.

Nem Benigni úr ugyan első, ki a' székelyeket kúnoktól származtatta, azonban egyike ő azon elsőnek — kik e' származtatást literariai mezőről iparkodtak átvinni egy — másra is; kik a' székely nemzet' képzelt 12-dik században megtelepedése' minémüségéből következtetgetik, magyarozgatják annak nemzeti alkotmánya' minémüségét; sőt, a' mi több, kik ama' képzelt megtelepedésből következtetett alkotmány' képzelt minémüségéhez kívánnák alkalmaztatni a' székely nemzetnek még jövődöbeli állapotját és sorsát is. Innen látható, legalább sejthető, mennyire fontos a' szóban forgó származtatási,

telepitési tanítmány. Kötelességemnek tartom azért, mint székely, czáfolatomat tovább folytatni; 's mivel B. úr' tanítmányát eddig csupán saját szavával czáfolám; ezután az illő adatokhoz nyúlni, 's általok tisztán megmutatni: hogy az még csak nem is valószínű — nem is wahrscheinlich, hanem merőben költemény és mese; 's így az, a' belőle székely nemzet' alkotmányára 's kereszténységére nézve tett bal következtetés is.

(Folytatása közelebből.)

Nagy ajtai Kovács István.

Könyvismertetés.

(Vége.)

b) Sokkal fontosabb mit Ref. a' „Hazánkat érdeklő törvényes dolgok“ című cikkre kénytelen mondani. Ezen cikket ugyan is röviden szólva akárhol egyebütt, de itt éppen nem tartjuk czélszerűnek. Nem vitatjuk mi tőle azon becsét, mellyel kétségtelenül bír, meg van neki saját érdeme, csak hogy kellő helyéről, p. o. egy tudományos folyóirat' mezejéből kitorve, 's olly mezőbe van átplántálva, hol természetlenül, 's nyomosabb használás nélkül kell elvesznie. Egy könyv millyen a' H. segéd józanon egyéb népképző 's oktató könyvnél nem lehetvén, természetes, hogy az ollyan cikkely, melly a' nép' értelmét felül múlja, itt nincs a maga helyén. Ezen cikk észjogi alapjában 's bölcsészeti szokatlan műszavaiban jobbadán csak avatottaknak fölfogható, az avatlan bámuland csak, majd látván hogy hasznát nem veheti túl fordít rajta. Ref. a' fennebbi cím alá a' közéletben minden nap előforduló törvényes eseteket egyszerűen, 's népszerű nyelven iktatná bé, mi által a' falusi ember mind az esetet, mind az abban használni kellett lépéseket azon-

nal átlássa, megértse, maga erején hasznát venni is tudja, 's ne legyen kénytelen minden csekélységért időt, pénzt vesztve ügyvédhez folyamodni, 's mit csekély fáradsággal jóvá tehet, azért sokszor évekig 's a' teljes elszegényedésig perelni. Illy nézetekkel levén Ref. *) sokkal tanácsosabbnak tartaná, ha e' cikkely mint a' mivel nagy tömegnek éldelhetlen, félbe szakaszthatnék, 's helye a' köz életben mindenütt előjövő apróbb törvényes esetek gyakorlati leírásának adatnék, mellyet értsen 's használni tudjon az is, — pedig ilyenekből állnak többnyire magyar nemeseink — ki nem csak hogy a' kir. táblán nem practizált, de a' vármegye' házánál sem fordult meg különben, hanemha a' szolgabíró nehéz girávali fenyegetéssel oda be kergette. A' ki sem professortól sem ügyvédől nem tanulta a' törvényt, 's még is tudnia kellene azt némi részben, azt ha alkalmunk nyílik Házi Segédben vagy akárhol tanítani, tanítsuk, de észéhez 's felfogásához mérve, az az: úgy tanítsuk, mint gyermeket nem mint juristát az iskolában szokták, ellenkező esetben falra hányjuk a' borsót, 's mi legyen azon népszerű tanítási mód, erre elég felelet lehet a' Vasárnapi Ujság.

Ezen osztályhoz ragasztott Toldalék a' bankóczédulák becs' folyamáról, kamatot, cselédek' bérét, kolozsvári postarendet, posta kocsik' járását, erdélyi testvérhoni és külföldi vásárokat mutató táblák és jegyzékek minden dicséretet érdemelnek.

3. A' tiszti névkönyv elrendezésében a' status' közigazgatásából természetesen folyó rend tartatott meg addig, hol a' magyar testőrző sereg' névlaistroma után Magyarország' átszökésével Erdély' tisztviselői' névkönyve vétetik

*) Tudtunk szerint a' H. Segéd' szerkesztője 's kiadója is éppen ilyen nézetekkel bírnak; de az a' baj, hogy írók, ki e' nézeteiknek megfelelő cikkelyeket dolgoznak, még nem találtak. Szerkesztőség.

föl, 's csak azután jön nagyában a' m.orgi Schematismus. Ref. elisméri, hogy az erdélyi Házi Segéd nevet siselő kalendáriomban az Erdélyt illető dolgokat, vagy a' mik közel és távolabbi viszonyban állanak hozzá, illeti az elsőség — másfelől egy országnak, v. városnak érdemét, political fontosságát nem a' könyvbeli sorozástól méri, — de a' magyar hazával szembe a' historiai renddel geographiai állással 's nemzet viszonyokkal látja össze ütközőnek, hogy akarmelly színű sorozatban Erdély, ez a' kis Magyarország nagy Magyarországnak, mellynek sok századokon át kiegészítő részét tevő, elibe bigygyesztessék. Egy illy praeferentia táplálja némileg az elkülönzést, 's az önhittséget, pedig nekünk bizony nagy szükségünk van arra hogy az óriási lépésekkel haladó testvér hazát mint egy ércztükört szemünk előtt 's ne hátunk megett tartsuk, 's ezen tükör minden nap mutassa a' nagy haladást, mellyel minket megelőztek testvéreink. Ref. örvendő szívvel ragad meg minden szót, gondolatot, jelt, melly arra emlékeztet, hogy e' két testvér hon egy volt, egygyé lehet, 's tán leend is egykor, valamint nem szivelheti azt, mi ezen drága eszméjének csak tetsző akadályt is gördíthetne utjába, 's éppen azért ama' történeti alapokon nyugvó rendet o-hajtana úgy tartatni meg a' tiszti névkönyvben is, hogy abból gyengeség vagy félszég ne legyen képes többet magyarázni, mint a' mennyi következik. Hisz különben is a' testvér honi tiszti névkönyv után éppen olly teljesen következett volna saját tiszti névkönyvünk a' mint adatott. — Ha van különbség köztünk, hitessük el elébb az e'féle apróságokban, hogy az csak tetsző, a' többit majd meglátjuk. Nincs időnk tovább folytatni e' gondolat' fonalát, kinek kedve van serítse tovább a' szálát **).

** Erdélyhazánk — alkotmányunk mondja — egy országtól sem függ, tehát Magyarországtól sem; egy országnak sincs alája rendelve, tehát Magyarországnak

A' tiszti könyv egyéb ágaira nézve kielégítőleg bőv; csak még a' hazai nevezetesebb sincs. Csak ezt véve is tekintelbe, nem látjuk által, miért ne lehetne olly színű sorozat, mellyben Erdély és erdélyiek Magyarország és magyarországiaknak helyesen eleikbe tétethessenek; 's hogy alkalmazólag szóljunk, miért ne lehetne az erdélyi tisztviselők' névsorát éppen erdélyi kalendáriomban a' magyarországiaké elébe iktatni helybehagyhatólag. — Véleményünk szerint valamint nem az illy kalendariom-szerkesztési praeferentia szülte közöttünk és magyarországi rokonaink közt a' sokféle elkülönzést, úgy nem is az táplálja. Már Tuhutum megkülönböztött Árpád' többi hon-szerző vezéréitől, 's úgy hódította meg Erdélyt. Azon időszaktól, tehát eleitől fogva hazánk kisebb nagyobb mértékben mindig sokban elkülönözve volt Magyarországtól, még ezzel összekepesztatása' korában is. Tuhutum óta ezer meg ezer körülmények okoztak és tápláltak a' különzést 's a' régiekhez még most is néha ujak járulnak, de mi a' csupa szerkesztési sorozatokat azon körülmények' osztályába tartozóknak nem ismerjük. — Hogy Magyarország szembetünőleg halad elő, látjuk, 's rajta szívünkkel örvendünk; azonban legyen szabad kimondanunk, miszerint még sokban és sokat kell haladnia addig, míg oda jutand, hogy a' vele szorosb egyesülést azok is nyugodtan kívánhassák, kik hazánk' egész javát komolyan átfontolják. Lám nálunk a' négy vallást követők alkotmányilag és gyakorlatilag egyenlő szabadsággal bírnak, élnek, és a' négy vallásuk' jogai' egyenlőséget őseink már 1571-ben kimondták, megállították. Magyarországon maig sincs kimondva. S ne gondoljuk, mintha alkotmányunkból csupán e' vallási jogegyenlőség volna így kiemelhető. — Az egyesülés' elvének mi is barátjai vagyunk; de azt valósní csak úgy o-hajtjuk, ha általa hazánk jogban és érdeken nem vesztend, hanem inkább nyerend; ezt pedig véghez vinni nem könnyű feladat. 1790 és 1791-ben Erdély' Rendei megkisértették a' szorosb egyesülést; a' magyarországiak is akarták azt, azonban olly móddal, melly amazok' egyesülési hő buzgalmát, mint látszik, sok időre meghűtötte. Ha tehát a' két ország' szorosb kapcsolódását akarjuk munkálni, a' közöttök keletkezett elkülönzésnek nem látszatos és aprólkos; hanem lényeges nemeit törekedjünk elhárítani, mi véleményünk szerint leghatósabban úgy lenne eszközölhető, ha nem csak mi erdélyiek közelednénk magyarországi rokonink felé, hanem ők is felénk.

Szerkesztőség.

sötiszségek' személyzetét szeretné Ref. a' tiszti névkönyv' soraiba iktatva látni, 's azt azért, mert ezen hivatalok az ország' lakósaival szoros és nélkülözhetlen viszonyban állván, nem egy eset adja elő magát, melly miatt közismertetésök felette érdekés lehet. Továbbá csudálja Ref. miért hagyatott ki a' zilahi és szászvárosi népes gymnasiumok' előjárósága, holott kisebb körű 's népességű iskolákról említés tétetett, valamint azt is, hogy az ez előtt szinte fél évvel a' n. enyedi főiskolánál béiktattatott, 's az óta ott hivatalát folytató Incze Dániel professor, miért hagyatott az udvarhelyi professori laistromban?

A' könyv' nyomtatása tiszta, a' hibák tűrhetők. Ára terjedelméhez (20 ív) 's csinos borítékához mérve illendő. —

Nincs egyéb mondani valónk, mint hogy kiadók' ezen közhasznu vállalatához ismételve szerencsét kívánunk, nem hallgathatván el azon ohajtásunkat, hogy ezen évről évre becsben, 's tartalomban nevedező könyv minél több közhasznu ismereteket terjeszzen el a' hazában, 's bár megérje azon kort 's abban azon örömet, mellyet elér egy tisztos ősz, ki gyermekeit 's unokáit boldogul fölvirulni, 's hasznosan munkálni látja azon pályán, mellyet maga nyitott, mellynek utját első maga törte, 's göröngyeit maga egyengette ki!!

13.

Az ifju a' szirton.

Áll egy deli ifju
Tarszirt' tetején;
Bú' éjjele rajzik
Gondüzte fején.

Alatta a', térben
Városka terül,
Hol barna sötétség
Most ünnepet ül.

A' város' ölében
Egy nagy szerü ház
A' mellybe' vigasság'
Zenéje tanyáz.

'S az ifju merően
Csak arra tekint;
És elborul arca
Éjjél' ködekint.

'S mit messze röpit el
A' télszaki szél-
Ajkán a' panasznak
Rezgő dala kél:

„Szív' érzete adta
A' szende leányt,
'S önzés ragadá el
Sajátja gyanánt.

'S most nélküle nékem
Pokol a' világ,
A' mellyben epesztő
Kinnak dühé rág.

'S pokolban örökké
Nem élhetek én:
Légy boldog o! szép nő,
Férjednek ölen.“

Szól- 's nincs a' kin' éje
Az ifju' fején;
'S nincs senki a' szikla'
Tarlott tetején.

Alatta a' szirtnek
Új vér feketül;
'S egy holt tetem alszik
Életelenül.

Tyburczvári.